

Implementatieplan invoering nieuwe ambtseed rijksambtenaren

Geaccordeerd in ICBR op 09-07-2024

Inleiding

Er is een nieuwe ambtseed voor rijksambtenaren. De tekst hiervan is in de Ministerraad vastgesteld. Deze nieuwe ambtseed maakt expliciet waar wij als rijksambtenaren voor staan en hoe wij willen werken. Aan de wijziging van de ambtseed ligt een breed gesteunde Kamermotie¹ ten grondslag om het dienen van de publieke taak in de ambtseed op te nemen. De nieuwe ambtseed is nog niet in werking getreden. Dit implementatieplan beschrijft de invoering van de nieuwe ambtseed voor rijksambtenaren. Op basis van dit implementatieplan kunnen rijksorganisaties zich voorbereiden op het afnemen van de nieuwe ambtseed en hun processen en communicatie hierop inrichten.

Dichter bij mens en maatschappij

De nieuwe ambtseed is begrijpelijker en maakt duidelijker dat ambtenaren werken in het algemeen belang voor onze samenleving. Ook drukt de nieuwe eed beter uit dat ambtenaren in hun werk met alle mensen omgaan op basis van rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid en respect.

- **Begrijpelijker**

Voor het vertrouwen van mensen in de overheid is het belangrijk dat ambtenaren doen wat ze beloven. Daarvoor is nodig dat voor iedereen duidelijk is wat de ambtenaar zweert of belooft. Dit geldt al helemaal voor de ambtenaar zelf. Ambtenaren ervaren de huidige eed vaak als verouderd en moeilijk te begrijpen.

- **Werken in het algemeen belang voor onze samenleving**

Wat ambtenaren doen, kan diep ingrijpen in het leven van mensen. De problemen met de toeslagenaffaire en de aardgaswinning hebben dat nog eens pijnlijk duidelijk gemaakt. Het is belangrijk om dit te beseffen en hiernaar te handelen. Door meer nadruk te leggen op het algemeen belang en de samenleving, geven we aan dat we dichter bij mens en maatschappij willen staan.

Inwerkingtreding

De nieuwe ambtseed is pas rechtsgeldig als deze is opgenomen in de bijlage bij het Uitvoeringsbesluit Ambtenarenwet 2017. De ingangsdatum wordt bepaald in het gewijzigde uitvoeringsbesluit. Dit uitvoeringsbesluit heeft niet alleen betrekking op de rijksoverheid als werkgever, maar op alle overheidswerkgevers die onder de werking van de Ambtenarenwet 2017 en het Uitvoeringsbesluit Ambtenarenwet 2017 vallen. Het wijzigingstraject van dit besluit heeft om diverse redenen vertraging opgelopen en is nog niet afgerond. Dit heeft te maken met de complexiteit van het wijzigingsbesluit en met de omstandigheid van een demissionair kabinet en kabinetsformatie. De richtdatum voor inwerkingtreding van het besluit is nu 1 oktober 2024. Gestreefd wordt naar publicatie in september, om de overheidswerkgevers voldoende tijd te geven voor het in gebruik nemen van de gewijzigde formulieren.

Implementatie ambtseed: twee fasen

Een interdepartementale werkgroep bereid de implementatie van de nieuwe ambtseed voor en ondersteunt de rijksorganisaties bij de invoering daarvan. De implementatie is opgeknipt in twee fasen:

- Fase 1 (1^e helft 2024) richt zich op de invoering van de nieuwe ambtseed voor rijksambtenaren.

¹ Motie Ellian (VVD), Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 35570, nr. 63.

- Fase 2 (2^e helft 2024) richt zich op de verankering van het gedachtengoed van de nieuwe ambtseed in de werkwijze van rijksambtenaren.

Dit implementatieplan gaat over fase 1.

Opdracht en werkwijze van de werkgroep

Het IPIM heeft de werkgroep de opdracht gegeven om de implementatie rijksbreed af te stemmen en voor te bereiden. De daadwerkelijke implementatie vindt plaats binnen de rijksorganisaties zelf. De wijziging van de ambtseed geeft uitvoering aan een motie van de Tweede Kamer om het dienen van de publieke taak in de ambtseed op te nemen. Aanleiding hiervoor was onder meer de Toeslagenaffaire die leidde tot een vertrouwensbreuk met het toenmalige kabinet. Gelet op de Kamer motie die mede ten grondslag ligt aan de ambtseedwijziging, heeft de implementatie ook een politieke component. Op vragen van de Kamerfracties over de implementatie heeft de toenmalige minister van BZK het volgende geantwoord:

De leden van de fracties van D66, CDA, en ChristenUnie hebben vragen gesteld over implementatieaspecten van de nieuwe ambtseed, bij indiensttreding, gedurende de loopbaan en voor medewerkers die al in dienst zijn en de ambtseed al hebben afgelegd. De voorbereiding van de implementatie zal na de zomer worden opgestart en ik kan daarover nog niet veel meer informatie geven dan in de Kamerbrief vermeld. De daadwerkelijke invulling van het gesprek met ambtenaren vindt plaats op de werkvloer en in de context van de organisatie waarin de ambtenaar gaat werken en het werk dat de ambtenaar gaat verrichten. Dit verschilt per organisatie en functie. Vanuit mijn verantwoordelijkheid als minister van BZK en werkgever Rijk vind ik het belangrijk om te zorgen voor eenduidige richtlijnen en handvatten hiervoor, waarbij maatwerk op organisatieniveau mogelijk blijft. Dit wordt samen met de ministeries en de medezeggenschap opgepakt. Daarbij zijn twee dingen van belang: 1) dat het afleggen van de ambtseed op zichzelf een belangrijk en betekenisvol moment is en op organisatieniveau ook als zodanig wordt ingevuld; 2) dat ook na dit moment de ambtseed betekenis houdt en verbonden blijft aan de invulling van het ambtelijk vakmanschap binnen de organisaties. Voor de inbedding van de ambtseed in het werk gedurende de loopbaan zal ook worden aangesloten bij de lopende programma's ter versterking van het ambtelijk vakmanschap.

Het is de bedoeling om de implementatie rijksbreed op te pakken en daarbij zoveel mogelijk eenduidig te handelen. Hiertoe zal in elk geval invulling worden gegeven aan de randvoorwaarden die door de verantwoordelijk bewindspersoon zijn gesteld, namelijk:

1. Het afleggen van de ambtseed is op zichzelf een belangrijk en betekenisvol moment. Dit wordt op organisatieniveau ook als zodanig ingevuld;
2. Ook na het moment van afleggen houdt de ambtseed betekenis en blijft deze verbonden aan de invulling van het ambtelijk vakmanschap binnen de organisaties;
3. Er komen eenduidige richtlijnen en handvatten voor het uitdragen van de betekenis van de ambtseed en het voeren van gesprekken hierover met medewerkers, waarbij maatwerk op organisatieniveau mogelijk blijft.

Hieronder zijn de vragen opgenomen die in de opdrachtbevestiging centraal stonden bij de voorbereiding van de implementatie (fase 1 en fase 2). Deze vragen zijn door de werkgroep ten dele opgepakt in fase 1.

- Hoe gaat het afleggen van de nieuwe ambtseed vorm krijgen binnen het Rijk? Wat is daar minimaal voor nodig? => *zie hieronder bij "werkwijze"*.
- Hoe gaan we om met medewerkers die de ambtseed formeel al hebben afgelegd? => *zie hieronder bij "advies"*.
- Hoe brengen we de (betekenis van de) nieuwe ambtseed onder de aandacht van alle rijksambtenaren? => *zie hieronder bij "communicatie"; krijgt een vervolg in fase 2.*
- Hoe verankeren we de ambtseed binnen het ambtelijk vakmanschap en HR instrumentarium? => *wordt opgepakt in fase 2.*

De werkgroep werkt samen met een GOR Rijk lid en informeert zowel de GOR Rijk als de bonden over de voortgang in het Vierhoeksoverleg. Verder toetst de werkgroep voorstellen op draagvlak in een feedbackgroep die bestaat uit zowel interne als externe "kritische vrienden".

Producten van de werkgroep en benodigde acties

In fase 1 levert de werkgroep een aantal producten om de rijksorganisaties te helpen de nieuwe ambtseed in te voeren. Hieronder worden deze producten en de bijbehorende acties nader toegelicht.

a. Werkwijze

Een in het IPIM afgestemde rijksbrede werkwijze, bestaande uit:

- een modelprocedure 2.0 voor rijksorganisaties;
- enkele voorbeelden van procesbeschrijvingen voor rijksorganisaties;
- een (optionele) gesprekshandleiding voor eedafnemers en professionals.

b. Advies

Een advies aan de ICBR over hoe om te gaan met de medewerkers die al in dienst zijn, met name of zij opnieuw de ambtseed moeten of mogen afleggen, bestaande uit:

- een advies voor rijksorganisaties;
- een analyse van de uitvraag naar de organisatie van ambtseedceremonies bij de rijksorganisaties;
- een onderzoeksrapport van het ICTU Flitspanelonderzoek ambtseed.

c. Communicatie

Een aan de ICBR voorgestelde rijksbrede communicatielijn, bestaande uit:

- een kernboodschap over de wijziging van de ambtseed;
- een toegankelijke, eenduidige uitleg van de tekst van de nieuwe ambtseed;
- Nog op te leveren: QenA's voor leidinggevendenden en professionals;
- een concepttekst voor briefing medewerkers;
- Nog op te leveren: animatiefilmpje over de ambtseed naar voorbeeld van EZK/LNV.

Alle vastgestelde producten worden in de rijkshuisstijl opgemaakt en via diverse kanalen (email via IPIM, rijksportaal, online) ter beschikking gesteld aan alle rijksorganisaties.

Toelichting:

a. Werkwijze	
Product werkgroep	Actie rijksorganisaties en BZK
De bestaande modelprocedure voor het afnemen van de ambtseed is aangepast aan de nieuwe situatie en in het IPIM van 13 juni geaccordeerd. NB. De modelprocedure gaat uit van aparte formulieren voor de eed resp. belofte.	Rijksorganisaties zorgen voor aanpassing en vaststelling van hun eigen procedure en voor hun eigen (separate) eed- en belofteformulieren. De modelprocedure is hiervoor leidend. NB. Het is aan de departementen zelf of afstemming op DOR niveau plaatsvindt. Is dit eerder al het geval geweest, dan dit voor deze wijziging ook voor de hand. BZK zorgt voor afstemming met de GOR Rijk en zal modelformulieren voor de eed resp. belofte beschikbaar stellen.
De voorbeeldprocesbeschrijvingen van EZK-LNV zijn gehandhaafd en aangevuld met voorbeeld procesbeschrijvingen van DJI (op termijn aangevuld met procesbeschrijving van SZW)	Rijksorganisaties stellen hun eigen procesbeschrijving op of bij. Ter inspiratie kunnen zij deze voorbeelden gebruiken.
Er is een gesprekshandleiding opgesteld ter ondersteuning van de rijksorganisaties bij het afnemen van de ambtseed. Deze gesprekshandleiding geeft tips over hoe het gesprek over de nieuwe ambtseed tijdens de ceremonie en ook daarna kan worden gevoerd en bevat handige verwijzingen.	Rijksorganisaties zijn verantwoordelijk voor hun eigen ambtseedceremonies. Als hulpmiddel kunnen zij hiervoor de gesprekshandleiding gebruiken. BZK voert de regie op het actueel houden van de gesprekshandleiding en draagt zorg voor de beschikbaarheid ervan.

b. Advies	
Product werkgroep	Actie rijksorganisaties en BZK
In het advies wordt een rijksbrede lijn voorgesteld hoe om te gaan met de medewerkers die al in dienst zijn op basis van het uitgangspunt "comply or explain". Uitgangspunt is dat elke medewerker in beginsel éénmaal de ambtseed aflegt bij indiensttreding. Hieruit volgt dat medewerkers die de ambtseed al hebben afgelegd dat niet opnieuw doen. En dat	Rijksorganisaties worden geacht de rijksbrede lijn te volgen. Indien zij daarvan af willen wijken, kunnen zij dit beargumenteerd kenbaar maken bij BZK. Voor de inhaalslag voor medewerkers die nog geen ambtseed hebben afgelegd, is het p-dossier leidend. BZK draagt zorg voor afstemming vooraf met P-Direkt op uitvoerbaarheid. Rijksorganisaties kunnen

medewerkers die de ambtseed nog niet hebben afgelegd, zoveel mogelijk alsnog de nieuwe ambtseed afleggen.	vervolgens zelf in overleg met P-direkt bepalen wanneer zij de inhaalslag maken. Met ingang van 19 december 1997 is de ambtseed expliciet verplicht gesteld. Bij een check op de p-dossiers is deze datum relevant, omdat voor de periode daarvóór sprake is van vrijwilligheid.
De analyse van de uitvraag die via het IPIM is gedaan bij rijksorganisaties heeft de vorm van een presentatie. Deze dient ter onderbouwing van het advies.	De presentatie is via BZK beschikbaar voor rijksorganisaties, mochten zij daar gebruik van willen maken.
In opdracht van BZK heeft ICTU een Flitspanelonderzoek uitgevoerd naar de behoeften van medewerkers voor de implementatie van de nieuwe ambtseed.	BZK draagt zorg voor openbaarmaking van het rapport. Het rapport biedt aanknopingspunten voor een eventueel verdiepend onderzoek in fase 2.

c. Communicatie	
Product werkgroep	Actie rijksorganisaties en BZK
Er is een kernboodschap opgesteld over de wijziging van de ambtseed die zowel rijksbreed als per rijksorganisatie als basis dient voor verdere communicatie.	BZK draagt zorg voor rijksbrede communicatie via rijksportaal, nieuwsberichten, nieuwsbrieven en dergelijke. Rijksorganisaties zijn verantwoordelijk voor hun eigen interne communicatie en stemmen die af op de rijksbrede lijn.
Ter toelichting op de nieuwe tekst van de ambtseed is een toegankelijke uitleg geschreven. Deze uitleg geldt rijksbreed als uitgangspunt en als basis voor verder gesprek.	BZK stelt een eenduidige uitleg van (de bedoeling van de) gewijzigde tekst van de ambtseed rijksbreed beschikbaar. Rijksorganisaties stellen deze uitleg ter beschikking aan hun medewerkers.
Voor leidinggevend en professionals worden QenA's opgesteld met nadere informatie over de nieuwe ambtseed. Vragen van medewerkers kunnen op deze wijze eenduidig worden beantwoord.	BZK draagt zorg voor een lijst van Q&A's en de beschikbaarstelling daarvan aan leidinggevend en professionals. Rijksorganisaties raadplegen de beschikbare informatie voor hun eigen communicatie en geven eventuele aanvullende informatiebehoeften aan bij BZK. Deze Q&A's worden aangevuld indien nieuwe vragen zich voordoen.

<p>Er is een conceptbrief opgesteld voor rijksbrede communicatie naar alle individuele medewerkers en een koptekst voor een mail die organisaties naar hun medewerkers kunnen sturen. Het Flitspanelonderzoek geeft aan dat dit in een behoefte voorziet.</p>	<p>BZK draagt in overleg met P-Direkt zorg voor verzending van de brief naar alle medewerkers. De rijksorganisaties zijn verantwoordelijk voor de communicatie per mail naar hun medewerkers.</p>
<p>Naar voorbeeld van EZK-LNV wordt een animatiefilmpje gemaakt dat rijksbreed beschikbaar wordt gesteld.</p>	<p>BZK draagt zorg voor ontwikkeling en beschikbaarstelling van het voorlichtingsfilmpje. Rijksorganisaties kunnen naar behoefte hiervan gebruikmaken.</p>

Betekenis geven aan de ambtseedwijziging

Om de betekenis van de gewijzigde ambtseed ook daadwerkelijk te laten landen in cultuur en werkwijze van de rijksoverheid, is veel meer nodig. Vooral is verbinding nodig met andere lopende verander- en ontwikkelingstrajecten binnen de rijksoverheid, met onboarding, HR-instrumentarium en met de doorontwikkeling van het ambtelijk vakmanschap. Opleiding maakt hier onderdeel van uit². Een goed voorbeeld van hoe dit kan werken is het Leerhuis Informatiehuishouding, dat hulp biedt om de belofte waar te maken zorgvuldig om te gaan met informatie en bij te dragen aan een open overheid.

Ook zal nagedacht worden over manieren om medewerkers inhoudelijk te verbinden aan de nieuwe ambtseed en de betekenis daarvan voor hun werk. En over manieren om de aandacht voor de betekenis van de ambtseed gedurende de loopbaan van de medewerker vast te houden.

In fase 2 zal aan deze bovenstaande aspecten nadere invulling worden gegeven.

² Zie ook motie Van Oostenbruggen/Palmen (NSC), Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 36 410 VII, nr. 108, over verbreding van het opleidingsaanbod op het onderwerp democratische rechtsstaat.